

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
Факультет інформатики, математики та економіки
Кафедра соціології та філософії

Пояснювальна записка
до дипломної роботи
за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр
на тему: «Проблеми виживання та регулювання чисельності
безпритульних тварин в урбанізованому середовищі»

Виконав: студент 4 курсу, групи 520і
Спеціальності 054 Соціологія
Павлюк Валентин Васильович
Керівник: к. ф. н., доцент Глинська Л. Ф.
Рецензент: к. соц. н., доцент Стадник А. Г.

Запоріжжя - 2024 року

АНОТАЦІЯ

Павлюк Валентин Васильович

Проблеми виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин в урбанізованому середовищі

У роботі здійснений аналіз наукового осмислення особливостей соціалізації безпритульних тварин та шляхи вирішення проблеми їх виживання й регулювання чисельності в урбанізованому середовищі (на прикладі міста Мелітополь). Стверджується, що проблема безпритульних тварин існує в кожному місті й місто Мелітополь, на жаль, не є виключенням. Проблема набагато серйозніша, ніж здається на перший погляд.

Виявлено, що на даний момент часу, проблема безпритульних тварин у нашому місті набуває, без перебільшення, величезних масштабів. Стан справ з кожним роком стає все гіршим. Заходи які приймалися і приймаються місцевою владою для подолання цієї проблеми, є або малодієвими, або недієвими зовсім. Зокрема, стерилізація та чипування безхатніх собак вирішує тільки питання щодо скорочення їх популяції. Проте, як може помітити кожен мешканець міста, такий метод подолання проблеми не працює. Кількість безпритульних тварин за декілька років таких заходів не зменшилась, а навіть збільшилась. Російсько-українська війна, яка триває уже більше двох років, ще більш ускладнила становище як безпритульних так і домашніх тварин. Через війну та бойові дії страждають не тільки люди, а й тварини, безсилі та слабші за нас.

Визнано, що причинами виникнення проблеми безпритульних тварин є безвідповідальне володіння тваринами, недостатня стерилізація тварин, відсутність притулків тощо. А для вирішення проблеми безпритульних тварин у місті необхідно, щоб: закони працювали, механізми мають бути відпрацьовані; в обов'язковому порядку була реєстрація домашніх та бездомних тварин, соціальна реклама, популяризація стерилізації, популяризація того, щоб брали тварин із притулків, не викидали тварин, популяризація гуманного та відповідального ставлення; органи місцевого самоврядування створювали комунальні служби або підприємства з питань утримання та поведження з тваринами в населених пунктах відповідно до місцевих програм регулювання чисельності тварин.

Ключові слова: безпритульні тварини, проблеми виживання, урбанізоване середовище, соціалізація, громадські організації.

ANNOTATION

Problems of survival and regulation of the number of stray animals in the urbanized environment

The paper analyzes the scientific understanding of the peculiarities of socialization of stray animals and ways to solve the problem of their survival and regulation of their number in an urbanized environment (on the example of the city of Melitopol). It is argued that the problem of stray animals exists in every city, and the city of Melitopol, unfortunately, is no exception. The problem is much more serious than it seems at first glance.

It was found that at this point in time, the problem of stray animals in our city is, without exaggeration, of enormous proportions. The situation is getting worse every year. Measures that have been taken and are being taken by local authorities to overcome this problem are either ineffective or ineffective at all. In particular, sterilization and microchipping of stray dogs only solves the issue of reducing their population. However, as every city resident can see, this method of solving the problem does not work. The number of stray animals has not decreased over the years, but has even increased. The Russian-Ukrainian war, which has been going on for more than two years, has further aggravated the situation of both stray and domestic animals. Not only people, but also animals, who are powerless and weaker than us, suffer because of the war and hostilities.

It is recognized that the causes of the problem of stray animals are irresponsible animal ownership, insufficient sterilization of animals, lack of shelters, etc.

And to solve the problem of stray animals in the city, it is necessary that: laws worked, mechanisms should be worked out; registration of pets and stray animals, social advertising, promotion of sterilization, promotion of taking animals from shelters, not throwing animals away, promotion of humane and responsible attitude were mandatory; local governments created communal services or enterprises for the maintenance and treatment of animals in settlements in accordance with local programs for regulating the number of animals.

Key words: stray animals, survival problems, urbanized environment, socialization, NGOs.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛІЗАЦІЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТВАРИН В УРБАНІЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	
1.1. Особливості піклування та догляду за бездомними тваринами за кордоном.....	8
1.2. Проблеми соціалізації безпритульних тварин: українські реалії.....	15
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТВАРИН МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ	
2.1. Роль волонтерства та громадських організацій міста Мелітополя щодо допомоги безпритульним тваринам.....	27
2.2. Ставлення жителів міста Мелітополя до проблеми безпритульних тварин: соціологічний вимір.....	37
ВИСНОВКИ.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві проблема захисту тваринного світу стає все більш актуальною. Собаки та коти займають особливе місце в житті людини. Вони були одними з перших тварин, яких приручила людина. Безпритульні тварини потребують підтримки людини, яка здатна допомогти їм у складних ситуаціях, коли їм загрожує небезпека. Така людина повинна викликати довіру, чого, на жаль, тварини до них не відчують. Люди, в свою чергу, повинні допомагати тваринам у міру своїх можливостей.

У житті безпритульних тварин буває багато складних ситуацій, таких як зміна умов навколишнього середовища, різні похолодання, посуха, повені тощо. В умовах урбанізованого середовища неконтрольованість домашніх тварин призводить до катастрофічних наслідків як для них, так і для людей. Існуючи і розмножуючись без будь-якого нагляду, викинуті на вулицю тварини, а згодом і їхнє потомство, набувають і передають найрізноманітніші хвороби, небезпечні, в тому числі і для людини, збираються в стада, а нерідко і нападають на людей, часто не без їхнього підбурювання. На вулицях міста люди часто стикаються з подібними проблемами, які збільшуються зі збільшенням кількості безпритульних тварин. Слід також враховувати, що для того, щоб відповідати своєму статусу демократичної держави і йти в ногу з часом, Україна повинна переймати досвід інших країн, які вже досягли певних успіхів у цих сферах.

Україна наразі очолює рейтинг країн з високим рівнем жорстокого поводження з тваринами. В Україні спостерігається сумна тенденція, коли власники позбуваються своїх тварин. Як наслідок, популяція безпритульних тварин зростає, а з нею і загроза як для чотирилапих, так і для людей.

Більшість програм в Україні передбачають роботу з безпритульними тваринами, що не забезпечує їхньої ефективності, оскільки робота лише з вуличними тваринами означає вплив на наслідки, а не на причину їхньої появи на вулицях, якою є, зокрема, невиконання власниками тварин своїх зобов'язань

щодо поводження з домашніми улюбленцями. У такому підході є елемент корупції, оскільки збільшення видатків з місцевих бюджетів на регулювання чисельності безпритульних тварин не завжди призводить до зменшення їх кількості. Відсутній моніторинг та оцінка популяцій безпритульних тварин, їх ідентифікація.

Фактично, відсутність реального механізму та законодавства для конкретного визначення всіх тих, хто має обов'язки та відповідальність за безпритульних тварин, а також відсутність конкретно визначеної лімітованої суми в бюджетах, автоматично дискредитує метод біостерилізації чи інші біологічні методи та заохочує застосування евтаназії, що, в свою чергу, не забезпечує досягнення одного з основних завдань регулювання чисельності безпритульних тварин на вулицях.

Ми зараз говоримо про гуманне ставлення до тварин, адже на даному етапі розвитку людства вони мають так мало прав (і ще менше способів їх захистити), що залишаються практично беззахисними перед людською тиранією. І якщо в ЄС і на Заході це питання вже певним чином вирішується, то в Україні, зокрема в місті Мелітополі, воно стоїть надзвичайно гостро.

Російсько-українська війна, яка триває вже більше двох років, ще більше загострила ситуацію як для безпритульних, так і для домашніх тварин. Від війни та бойових дій страждають не тільки люди, але й тварини, які безправні та слабші за нас. У перші місяці повномасштабного вторгнення багато українців виїхали за кордон. Як наслідок, собаки та коти, залишені в окупованих, неокупованих та прифронтових населених пунктах, опинилися в небезпеці.

Стан наукової розробки проблеми. Дослідження необхідності проблеми виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин в урбанізованому середовищі відображені в працях багатьох як зарубіжних так і вітчизняних вчених. Значна увага зарубіжних науковців спрямована на дослідження проблем взаємодії суспільства та безпритульних домашніх тварин (Четтертон П., Лефевр А. тощо).

Проблеми безпритульних тварин у місті та перспективи їх вирішення вивчали такі вітчизняні дослідники, як А. Барановська, А. Лавренюк, І. Юсип'юк, М. Гонта, М. Наливайко, М. Соха, О. Акімов, О. Комарова, О. Кудрін, О. Локтев, О. Танасійсук, Ю. Банахевич, Я. Довгопол та інші.

Проте, в цілому, проблема виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин в урбанізованому середовищі залишається на сьогодні недостатньо дослідженою в сучасній науковій літературі.

Об'єктом дослідження є безпритульні тварини міста.

Предмет дослідження – проблема виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин в соціокультурному середовищі міста Мелітополя.

Мета дослідження – виявити та проаналізувати особливості соціалізації безпритульних тварин та шляхи вирішення проблеми їх виживання й регулювання чисельності в урбанізованому середовищі (на прикладі міста Мелітополь).

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних **завдань**:

- проаналізувати особливості піклування та догляду за бездомними тваринами за кордоном та в Україні;
- виявити та охарактеризувати основні проблеми виживання безпритульних тварин як у мирний час так і в умовах війни;
- дослідити ставлення жителів міста Мелітополя до проблеми безпритульних тварин;
- визначити основні шляхи вирішення проблеми виживання безпритульних тварин в урбанізованому середовищі.

Гіпотези:

- причиною наявності на вулицях міста Мелітополя значної кількості безпритульних тварин є відсутність контролю за ними з боку їх власників та бездіяльність влади;
- громадським організаціям, волонтерам, простим людям неможливо вирішити цю проблему без підтримки влади;
- стерилізація тварин не вирішить проблему, якщо після операції вони

знову залишаться на вулиці.

Методи дослідження. Для досягнення мети у роботі були використані такі науково-теоретичні методи як аналіз, синтез, індукція, дедукція, логічний та аналіз документів. Зокрема, аналіз – для визначення основних проблем безпритульних тварин у місті; синтез – для виявлення особливостей піклування та догляду за бездомними тваринами; аналіз документів – для узагальнення наукових підходів і розробок вітчизняних та зарубіжних науковців щодо проблем безпритульних тварин у місті. Метод системного аналізу дозволив охарактеризувати основні проблеми виживання безпритульних тварин у місті Мелітополі. Структурно-функціональний метод сприяв виявленню особливостей суспільних чинників ставлення жителів міста Мелітополя до проблеми безпритульних тварин.

Емпіричну базу дослідження складають матеріали інтерв'ю з головою громадської зоозахисної організації міста Мелітополя Мирошниченко Галиною Геннадіївною й волонтерами-ентузіастами та анкетного опитування “Ваша думка з приводу наявності значної кількості безпритульних тварин в місті Мелітополі”, проведеного Центром соціологічних досліджень МДПУ імені Богдана Хмельницького у лютому 2021 року серед жителів міста Мелітополя, учасником якого був автор. Вибіркова сукупність складає 160 чоловік різного віку. Вибірка випадкова.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні основних проблем виживання безпритульних тварин у місті Мелітополі. На основі власних досліджень визначено особливості ставлення жителів міста Мелітополя до проблеми безпритульних тварин та шляхи вирішення проблеми їх виживання в урбанізованому середовищі.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати вносять вклад в розвиток сучасного знання про складний і багатоаспектний процес виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин в соціокультурному середовищі міста; розширюють методологічний потенціал соціології в аналізі суспільних чинників соціалізації безпритульних тварин;

сприяють підвищенню ефективності наукових досліджень щодо основних проблем виживання безпритульних тварин у місті. Висновки роботи знайдуть своє застосування в подальших дослідженнях проблем виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин в соціокультурному середовищі міста та можуть бути використані в просвітницькій діяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження були оприлюднені у виступах на наукових конференціях, семінарах, круглих столах різного рівня, зокрема: на засіданнях наукового гуртка «Соціологос», на регіональній конференції «Людина і світ».

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних літературних джерел. Загальний обсяг складає 49 сторінок, список використаних літературних джерел налічує 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1. СОЦІАЛІЗАЦІЯ БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТВАРИН В УРБАНІЗОВАНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

1.1. Особливості піклування за бездомними тваринами за кордоном

Безпритульні тварини - це домашні тварини, які залишилися без нагляду людей або утворили напіввільні групи, здатні розмножуватися поза людським контролем Собаки та коти - це види, які в результаті одомашнення втратили здатність до самостійного виживання і тому потребують людського догляду. Однак, незважаючи на цю залежність, деякі тварини опинилися на вулиці і стали безпритульними. Причиною цього є сама людина. [6, с. 416].

Захист тварин охоплює заходи, спрямовані на життя, добробут, здоров'я та полегшення страждань тварин. Захист тварин означає забезпечення кожній тварині гідного існування без страждань, гарантування хорошої якості життя або гуманної смерті.

У більшості європейських країн неможливо купити тварину на ринку чи в магазині. Для цього існують притулки. У деяких країнах необхідно отримати ліцензію на розведення тварин, якщо власники хочуть розводити певну породу.

У притулках навіть існують черги на тварин, а в деяких випадках їх забирають з притулків в інших країнах. У такому випадку майбутній власник виплачує установі гроші, витрачені на утримання тварини. Тварин в обов'язковому порядку стерилізують, а ті, що залишаються в притулку, дають оголошення. Крім того, всі тварини зареєстровані та мають електронні чіпи.

У деяких європейських країнах людина, яка працює і сплачує податок (у нашому розумінні ПДФЛ), може вибрати, чи віддавати певний відсоток від суми податку на благодійність. Ці кошти вже спрямовуються, зокрема, на притулки для тварин [23, с. 6].

"Це досвід усіх країн. За кордоном у багатьох містах ви не побачите безпритульних тварин не тільки тому, що влада відповідальна, а й тому, що громадяни усвідомлюють цю проблему", - підсумовує Олег Гарник [14, с. 6].

У деяких країнах ЄС і в США притулки застосовують евтаназію до тварин, яким не знайшли господарів. Це вважається кращим рішенням, ніж залишити тварину напризволяще.

"Але це просто не йде ні в яке порівняння з тим, що відбувається у нас. Тому що там такий високий рівень адопції тварин, евтаназії піддаються одиниці,

а в деяких притулках навіть немає черги - люди просто не можуть взяти тварину", - підкреслила Олександра Мезінова. - підкреслює Олександра Мезінова [14, с. 16].

Вона додає, що притулки в таких країнах добре укомплектовані, а тварини потрапляють туди не через евтаназію, а через пониження в статусі.

"Вони використовують методи реклами, зоопіару, соціальної реклами на найвищому рівні. У нас же це просто вбивство тварин.

Ставлення до братів наших менших визначає рівень гуманності суспільства [36, с. 255]. Цей факт підтверджується досвідом розвинених європейських країн, де ситуація є набагато кращою порівняно з країнами, які фактично роблять лише перші кроки на шляху до правової держави та суспільства. Мова йде не лише про моральність суспільства - вона також є певною мірою політизованою [3].

В Англії перший в Європі закон про покарання жорстокого поводження з тваринами був прийнятий у 1822 році. Незабаром після цього аналогічний закон прийняла Польща. У 1959 році було засновано Міжнародне товариство захисту тварин, а в 1982 році прийнято Всесвітню хартію природи [7], яка вперше в такому великому масштабі підкреслила, що всі живі істоти повинні мати можливість існувати в безпеці.

У 2002 році Німеччина закріпила захист тварин на конституційному рівні. На додаток до положень про права тварин і гуманне ставлення до них, внесених до Основного закону в 2002 році, в Німеччині діють Закон про захист тварин і Постанова про собак. У Німеччині навіть існує окрема галузь права, яка називається «права тварин». Існують також юристи, які спеціалізуються на цьому праві. У Німеччині, купуючи собаку, власник зобов'язаний зробити своєму улюбленцю мікрочіп. Якщо собака втече, його майже напевно повернуть господарям і оштрафують за недогляд. Штраф дуже великий - до 25 000 євро.

Це максимальний штраф за викидання тварини на вулицю. На вулицях німецьких міст практично немає безпритульних собак. Однак є такі, від яких

відмовилися господарі. Ці тварини живуть у притулках і чекають на нового господаря [14].

Досить часто німці викупувають тварин з притулків (більше половини з них вдається знайти нову сім'ю), а виручені гроші йдуть на утримання інших тварин. Волонтери та громадські організації допомагають з фінансуванням, оскільки держава виділяє на ці цілі мало грошей. Народжуваність тварин, у тому числі й тих, що мають господарів, обмежена стерилізацією. Крім того, якщо власник не є заводчиком, він, швидше за все, буде переконаний у необхідності негайної стерилізації тварини. Таким чином, якщо собака втече, вона не зможе народити цуценят. Відловлену тварину стерилізують без зволікань.

Основною формою роботи з безпритульними тваринами в західних країнах, особливо з собаками, є безповоротний вилов (тобто вилучення з міського середовища без подальшого повернення тварин на місце вилову) і розміщення вилвлених тварин у притулках. Притулки також активно діють як центри збору покинутих, у тому числі «зайвих» тварин у їхніх власників, і як центри передачі тварин новим господарям з метою запобігання можливого поповнення популяції безпритульних тварин [2].

Кожна порядна французька собака повинна мати татуювання з її даними або електронний чіп, щеплення від сказу та національну страховку. Якщо будь-яка з цих вимог буде проігнорована, власника оштрафують. Крім того, влада постійно стежить за тим, щоб кількість кудлатих представників на вулиці не збільшувалася: власник, який викине собаку або буде викритий у жорстокому поводженні з нею, повинен буде заплатити штраф у розмірі 30 000 євро.

У Нідерландах жорстоке поводження з тваринами вважається серйозним злочином. Зоозахисники завжди готові заступитися за собаку чи kota. Згідно із законодавством країни, жорстоке поводження з тваринами карається штрафом у розмірі 17 000 євро і навіть тюремним ув'язненням [31].

У Нідерландах проблемою безпритульних тварин почали займатися давно - майже два століття тому. Перша асоціація захисту тварин з'явилася тут у 1864 році, а перший притулок був відкритий у 1877 році в Гаазі [16, с. 9]. Іноді

Нідерланди називають країною з «нульовим» рівнем безпритульних тварин. Але притулки працюють. Загалом у країні налічується близько 100 притулків, які приймають десятки тисяч тварин на рік [14].

Муніципалітети відповідають за догляд за безпритульними тваринами, а вони, в свою чергу, ведуть переговори та співпрацюють з організаціями захисту тварин. Загублена тварина також має хороші шанси бути повернутою власнику. Для цього існує спеціальний веб-сайт. Тут можна ввести характеристики тварини, час і місцевість, де вона загубилася, а також перевірити, чи не потрапила вона вже до притулку.

З 2013 року країна зобов'язана чіпувати та реєструвати всіх собак. Це полегшує пошук собаки з чіпом. Мікрочіпування котів рекомендується, але не є обов'язковим.

Однак не тільки добре налагоджена система, а й культура і своєрідний суспільний договір мають величезний вплив на те, що безпритульних тварин стає все менше, а багато з них знаходять нові домівки. У Нідерландах взяти безпритульну тварину з притулку - це абсолютна норма. У той же час, в притулку ви зіткнетеся з досить несподіваним правилом - вам доведеться заплатити за те, щоб взяти тварину. Собака з притулку обійдеться майбутньому власнику в середньому в 120-180 євро, кішка - близько 100-120 євро. Стільки ж доведеться заплатити і тим, хто хоче здати тварину до притулку. За отримані гроші тварин вакцинують, стерилізують і надають усю необхідну допомогу [14].

Ще одна особливість, яка заслуговує на увагу, - розвиток відповідального ставлення серед власників домашніх тварин. Наприклад, власникам зоомагазинів заборонено продавати тварин дітям до 16 років. Крім того, власники всіх собак у Нідерландах зобов'язані сплачувати муніципальний податок на собак - *Hondenbelasting*. Його розмір може варіюватися від муніципалітету до муніципалітету, а також в залежності від кількості собак.

У Гаазі, наприклад, власник повинен платити 114 євро на рік за утримання одного собаки і ще 178 євро за другого чи третього [14].

Бельгія - одна з небагатьох країн Європи та світу, де, за даними міжнародних організацій, немає безпритульних тварин. Принаймні, це стосується собак і котів. Бельгія взагалі є законодавцем мод у світі в плані особливо дбайливого ставлення до «братів наших менших», які мають, так би мовити, особливі привілеї в бельгійському суспільстві. Вони можуть заходити в громадські місця, включаючи транспорт і магазини, у супроводі своїх господарів [14].

Усі тварини підлягають реєстрації місцевою владою, яка передбачає імплантацію під шкіру тварини електронного чіпа з необхідною інформацією. Це свого роду справжній біометричний паспорт для собаки чи kota. Як тільки тварина загубиться, відповідальні громадяни повідомлять про це зооохоронців, які відвезуть «загублену» тварину до одного з численних притулків. Власник тварини буде ідентифікований і відстежений за допомогою чіпа.

Власник несе відповідальність за забезпечення високого рівня життя тварини, що також контролюється активістами та державою. У Бельгії також існує податок на домашніх тварин. У випадку з великою собакою він становить близько 100 євро на рік. Формально ці кошти йдуть на підтримку та розвиток системи, яка допомогла вирішити проблему безпритульних тварин у країні [14].

У Фінляндії практично немає безпритульних або покинутих собак, а кількість безпритульних котів відносно невелика і не зростає.

За даними Статистичного управління Фінляндії, кожне третє фінське домогосподарство має домашнього улюбленця. В основному це собаки та коти. Їхнє утримання обходиться недешево - обов'язкові щеплення та медичні огляди, муніципальні збори за організацію спеціалізованих місць для вихову тощо.

Бійцівські породи собак у Фінляндії непопулярні. Коли безпритульний собака потрапляє до притулку, охочих його взяти більше, ніж тварин. Отже, необхідно докласти зусиль, щоб забрати тварину. Зокрема, з потенційним власником проводять співбесіду працівники клініки. Вони також перевіряють, чи має заявник фінансову можливість піклуватися про тварину.

У Польщі проблема безпритульних тварин досі не вирішена до кінця. У Польщі існує мережа притулків для бездомних тварин. Офіційно по всій країні існує понад 200 притулків для безпритульних тварин, переважно собак. Проблема безпритульних котів дещо інша. У Варшаві, наприклад, влада вирішила, що вони корисні, оскільки ловлять мишей і щурів. В результаті безпритульних котів у місті не чіпають, але існує програма стерилізації.

На початку 2017 року в Ризі було запроваджено обов'язкове універсальне чіпування тварин. Як і в інших європейських країнах, метою чіпування є швидке повернення знайденої тварини власнику. Водночас, що важливо, штраф за порушення правил утримання та неналежний догляд був збільшений до 250 євро [14].

Відловом безпритульних собак займаються приватні компанії за спеціальним договором. Такі тварини утримуються протягом двох тижнів за рахунок муніципалітету в муніципальному притулку, звідки їх можуть забрати нові господарі, а також приватні та громадські притулки і товариства захисту тварин. Ті, що залишаються і мають мінімальні шанси знайти господаря через важкі хвороби, травми тощо, на жаль, піддаються евтаназії у найбільш гуманний, безболісний спосіб.

Жорстоке поводження з тваринами в Латвії є злочином, що карається позбавленням волі на строк до трьох років, примусовими роботами або штрафом. Закон дотримується на практиці, і порушники суворо караються.

У 2009 році, щоб запобігти збільшенню кількості безпритульних тварин, влада деяких китайських міст заборонила мешканцям тримати в квартирі більше одного собаки.

У Пекіні такі обмеження також діють вже кілька років. Тут можна тримати не тільки одну собаку, але головне - кожен вихованець не повинен бути вищим за 35 см. Щороку собаку потрібно реєструвати та сплачувати податок.

У Туреччині безпритульних тварин відловлюють, стерилізують, щоб знизити рівень агресії, а потім випускають назад на вулиці. Щоб не дати їм померти з голоду, тут встановили спеціальні автомати, які видають

безпритульним тваринам їжу в обмін на порожні пластикові пляшки. Результат подвійний: і про собак можна подбати, і навколишнє середовище захищене від забруднення.

Щоб собаки не тікали і не губилися під час прогулянок, у США запровадили обов'язкові правила вихову. Згідно з ними, домашні улюбленці повинні ходити на повідку і мати жетони із зазначенням імені та даних власника.

Чи не найактивніша робота із захисту тварин ведеться в Німеччині. Німеччина була першою країною у світі, яка включила розділ про захист тварин до своєї конституції. Професія «зоозахисник» тут офіційно визнана, а громадські організації активно борються за права безпритульних котів і собак. Якщо тварина буде знайдена на вулиці або піддана жорстокому поводженню, її власнику загрожує штраф до 25 000 євро або тюремне ув'язнення терміном до трьох років [14].

Турботі про братів наших менших тут навчають змалечку: у 1990-х роках у німецьких школах з'явилися уроки захисту тварин. Держава та зоозахисники намагаються домогтися того, щоб тварин забирали з притулків, пропагуючи той факт, що породисті собаки часто мають слабе здоров'я, тоді як шавки зазвичай не створюють проблем з утриманням.

Якщо тварину знаходять на вулиці без нагляду, її відловлюють і відвозять до притулку. Власник може знайти свого улюбленця через базу даних таких «загублених тварин». Якщо власник не з'являється, тварині знаходять новий дім. Крім того, собаки з притулку можуть бути подаровані будинкам престарілих або товариствам сліпих.

У берлінському притулку для тварин за те, щоб узяти навіть звичайного kota чи породистого собаку, потрібно заплатити щонайменше 100-150 євро. За ці гроші майбутньому вихованцеві зроблять щеплення і оформлять необхідні документи. Частина суми, що залишилася, піде на підтримку роботи притулку.

До речі, просто так свого підопічного не віддадуть. У потенційного господаря запитують паспортні дані, доведеться довести, що вдома достатньо місця для тварини, і навіть поцікавляться графіком роботи. Якщо ви працюєте по

8-10 годин на добу, співробітники притулку зроблять висновок, що собаці чи коту буде нудно вдома на самоті. У цьому випадку ви отримаєте обґрунтовану, але тверду відмову.

Так, у Німеччині досить суворі правила утримання домашніх тварин. Але у господарів також є помічники - спеціальні компанії з догляду за домашніми тваринами. Працівники цих організацій при прийомі на роботу проходять обов'язкову поліцейську перевірку.

1.2. Проблеми соціалізації безпритульних тварин: українські реалії

В Україні спостерігається сумна тенденція - господарі позбуваються своїх домашніх улюбленців. Як наслідок, популяція безпритульних тварин зростає, а з нею і загроза як для чотирилапих, так і для людей.

Немає сенсу покладатися на те, що одна людина чи організація зможе вирішити цю проблему самотужки. Важливо усвідомити, що кожен з нас може вплинути на цю ситуацію, або подолати її, або погіршити.

Тварини стають безпритульними через те, що губляться або від них відмовляються господарі. Крім того, кількість безпритульних тварин збільшується через бродячих собак і котів, які перебувають на волі. Як наслідок, на вулицях з'являються безпритульні тварини.

В Україні в останні роки в більшості випадків тварини стають безпритульними в результаті успадкування, і лише невелика частина з них була покинута, загублена або безпритульна. Це пов'язано з тим, що до останніх років в Україні практично не вживалися заходи щодо запобігання збільшенню кількості безпритульних тварин - замість стерилізації тварин піддавали евтаназії. Більше того, евтаназія все ще застосовується в багатьох випадках [37].

За даними соціологів, наша країна є одним зі світових лідерів за кількістю безпритульних тварин. За різними даними, кількість вуличних собак може сягати 10 000-20 000 на місто, причому близько 40% від їх загальної кількості - шавки. За даними Washington Post про кількість домашніх собак і котів, що мешкають у

54 країнах світу, Україна входить до першої десятки країн за кількістю собак загалом і безпритульних зокрема [17, с. 14].

До речі, близько 40% собак в Україні стерилізовані. У більшості міст нашої країни безпритульних собак не стерилізують, а присипляють - це не тільки жорстоко, але й, з іншого боку, призводить до появи в місті хижаків, особливо лисиць. Адже собаки - це зграйні тварини, які мітять і охороняють свою територію, що перешкоджає проникненню в місто хижаків та інших безпритульних тварин. У свою чергу, стерилізовані та вакциновані тварини не завдають шкоди людині. Однак для того, щоб програма була ефективною, стерилізація повинна проводитися одночасно по всій країні.

Коли наша країна обрала новий демократичний курс, вона автоматично взяла на себе зобов'язання вжити відповідних заходів для захисту безпритульних тварин, щоб не виглядати на міжнародній арені в кращому випадку аутсайдером, а в гіршому - середньовічним варваром. Вступ нашої країни до Ради Європи став для нас переломним моментом. Саме після цієї події нам довелося переглянути існуюче законодавство, тобто привести його у відповідність до європейського законодавства щодо безпритульних тварин. Європейці зазвичай вважають жорстоке поводження з тваринами ознакою антисоціальної поведінки людини. Покращення ситуації з безпритульними тваринами в Україні не можна назвати швидким та ефективним у порівнянні з іншими демократичними змінами, адже в наших реаліях це відбувається набагато повільніше. Досить часто наша ситуація напряму залежить від світогляду, моральних принципів, культурного розвитку політиків і чиновників та розуміння ними важливості гуманізації суспільства.

Великим кроком до подолання розриву між чинним законодавством та реальним становищем братів наших менших знедолених стало затвердження Київською міською радою у 2017 році Програми гармонізації відносин людини з безпритульними тваринами, ЯКА нарешті передбачає стерилізацію та вакцинацію від хвороб замість винищення, після чого здорові тварини випускаються на вулицю під відповідальність та опіку зоозахисників. Це

відбувається лише тому, що кількість безпритульних тварин і реальні місця їх утримання явно не збігаються. Багато інших великих українських міст почали наслідувати приклад Києва, або, принаймні, намагалися це зробити.

Відповідно до статті 16 Закону України "Про захист населення від інфекційних хвороб" з метою запобігання виникненню та поширенню зооантропонозних інфекцій серед людей місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, серед іншого, забезпечують відлов, тимчасове утримання та регулювання чисельності бродячих тварин.

Відповідно до статті 24 Закону України "Про захист тварин від жорстокого поводження" для забезпечення вилову та тимчасової ізоляції собак, котів та інших домашніх тварин органами місцевого самоврядування можуть створюватися комунальні служби або підприємства з питань утримання та поводження з тваринами в населених пунктах відповідно до місцевих програм регулювання чисельності тварин у населених пунктах [21].

Місцеві програми регулювання чисельності бродячих (безпритульних) домашніх тварин (далі – програма) розроблені та затверджені у багатьох населених пунктах України.

Водночас, громадські організації, що звертаються до Мінприроди, вказують на недостатній рівень ефективності розроблення та виконання програм. Причинами такого стану справ вважають:

- в Україні відсутній організаційно-методичний центр з питань поводження з домашніми тваринами при відповідному центральному органі виконавчої влади (вважають, що таким органом має бути центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері ветеринарної медицини), який би здійснював постійне методичне, інформаційне забезпечення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері роботи з домашніми тваринами. На сьогодні місцеві органи діють на власний розсуд. Немає єдиних підходів до написання програм, навчання відповідальних у цій сфері спеціалістів органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування;

- Більшість програм в Україні передбачають заходи щодо безпритульних тварин, що не забезпечує їхньої ефективності, оскільки робота лише з вуличними тваринами означає вплив на наслідки, а не на причину їхньої появи на вулицях, якою є, зокрема, невиконання власниками домашніх тварин своїх зобов'язань щодо поводження з тваринами. У такому підході є елемент корупції, оскільки збільшення видатків з місцевих бюджетів на регулювання чисельності безпритульних тварин не завжди призводить до зменшення їхньої кількості. Бракує моніторингу та оцінки популяцій безпритульних тварин та їхньої ідентифікації;

- бракує моніторингу та оцінки ефективності програм з боку членів місцевої громади, журналістів, активістів та інших інститутів громадянського суспільства, що сприяло б їх адаптації;

- методологія організації та проведення роботи з безпритульними тваринами з метою зменшення їх чисельності суперечить рекомендаціям міжнародних організацій (ІСАМ, ОІЕ).

Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» не містить жодних положень щодо необхідності розробки методичних рекомендацій до програм або їх змісту.

Тому громадські організації вважають за доцільне обговорити необхідність розробки методичних рекомендацій щодо розробки програм органів місцевого самоврядування з регулювання чисельності безпритульних домашніх тварин у населених пунктах з метою сприяння вирішенню вищезазначених проблем [21].

В Україні немає статистики щодо кількості безпритульних тварин. Їх підраховують лише зоозахисники, та й то лише в окремих містах. За даними міжнародної організації Animal ID, найменше безпритульних тварин у Трускавці, а найбільше - у Дніпрі станом на 2021 рік. Поки проблема тварин на вулицях залишається невирішеною, з'являються грубі методи боротьби з ними. Тож що потрібно змінити і хто має опікуватися такими тваринами, щоб безпритульних котів і собак більше не було?" [23, s. 1].

Неможливо визначити, яке міністерство є кінцевою точкою у вирішенні цього питання, оскільки на центральному рівні ним ніхто не займається, вважає Олександра Мезінова, голова Комісії з питань захисту тварин Київської міської державної адміністрації (КМДА) та керівниця притулку «Сіріус».

"Цим питанням має займатися якесь міністерство. Ми зверталися до різних міністерств з приводу безпритульних тварин, ми вже були в Міністерстві аграрної політики, Міністерстві екології та навіть у Міністерстві охорони здоров'я. Наразі ніхто не займається цим питанням. Наразі ніхто не займається безпритульними тваринами, тільки на рівні місцевого самоврядування". - додає він.

Це підтверджує і Олег Харник, аналітик Співки міст України. Він наголошує, що правила дій у цьому питанні мають бути викладені в єдиному законі, якого наразі немає. Крім того, було б добре надати місцевій владі фінансові інструменти, які допоможуть їй ефективно вирішувати проблему безпритульних тварин.

«Якщо буде чітка державна політика, відповідальність і, врешті, якісь податки і збори на утримання тварин, або штрафи за те, що людина неналежним чином поводить із твариною – в такому випадку проблема з часом буде вирішена», – пояснює аналітик.

Експерти називають Львів як місто, яке можна брати за приклад. Його досвід можна сміливо впроваджувати в інших містах, варто лише захотіти, каже Олександра Мезінова.

"Це місто-піонер і взірець для всієї країни у сфері поводження з безпритульними тваринами. Вони мають чудове комунальне підприємство. Вони реєструють домашніх тварин, ведуть чіткий електронний облік безпритульних тварин і постійно моніторять кількість безпритульних тварин" - розповідає керівник київського притулку.

"У Львові діє програма гуманного зменшення кількості безпритульних тварин у місті, яка є і в Києві, і в багатьох інших містах, але тут вона працює більш ефективно. Вони стерилізують усіх тварин, які до них потрапляють, навіть

тих, які не мають племінної цінності. Це означає, що вони позбулися безпритульних тварин, що є проблемою в багатьох містах і селах, а також позбулися втрат, тому що у них є база даних знайдених і загублених тварин, велика електронна база даних. Собаки і коти, які мають доступ до вулиці, повинні мати адресну книжку з контактними даними, а ще краще - електронний чіп. Тоді, навіть якщо тварина загубиться, є набагато більше шансів повернути її додому. Якщо у вас немає часу доглядати за домашнім улюбленцем, не купуйте його. Блукати на самоті небезпечно як для собак, так і для котів. Тварину можуть вкрасти, збити машиною або просто загубити і вона ніколи не повернеться додому.

Такі програми у Львові реалізуються за підтримки міжнародних організацій, до них можуть долучитися й інші міста, деякі навіть отримували таку пропозицію, розповідає гість програми «Свобода в деталях».

Притулки не вирішують проблему безпритульних тварин, кажуть експерти, адже неможливо зібрати і утримувати всіх тварин з вулиць в одному місці. Більше того, неможливо побудувати такі притулки у кожному населеному пункті, каже аналітик Асоціації міст України.

"Процес децентралізації триває. І повноваження деяких громад будуть здійснюватися не на території конкретного населеного пункту, а на території кількох населених пунктів. На нашу думку, покрити ці території можна, але не в кожному населеному пункті буде притулок", - пояснює Олег Гарник. - пояснює Олег Гарник.

Більшість коштів на притулки надходить від пожертв людей та організацій. "Мінімальні суми, і то не всі притулки їх отримують, надходять з бюджету. На наш притулок «Сіріус» Київ виділяє 100-300 тисяч гривень на рік. 300 тисяч вистачає, щоб купити їжу для дорослих собак на місяць". - пояснює керівник притулку.

Що стосується бюджетних коштів платників податків, то вони можуть використовуватися для функціонування притулків для тварин, але на місцевому рівні. Тому багато що залежить від заможності регіону.

«В умовах децентралізації такі проблеми повинні вирішувати на місцевому рівні. Коштів стало більше в місцевих бюджетах, але паралельно зросло і навантаження на місцеві органи влади: з центру передають повноваження щодо освіти, медицини й усього іншого. Є всього 5-6 міст, які можуть собі дозволити використати кошти для цього. Місто районного значення не має можливості цього зробити. Коли місто не має грошей на виплату заробітної плати вчителям чи медикам, воно не зможе реалізувати цей процес», – зауважує Олег Гарник.

У великих містах на вирішення проблеми тварин на вулицях виділяють багато грошей, каже Олександра Мезінова, але це не означає, що ці програми є ефективними. У Києві було витрачено близько 20 мільйонів гривень, але кількість безпритульних тварин збільшилася, додає голова Комісії з питань захисту тварин Київської міської державної адміністрації (КМДА).

"Є багато програм, які довели свою ефективність, і ми можемо вирішити все це гуманним шляхом. За допомогою стерилізації, реєстрації, освітньої та просвітницької роботи, соціальної реклами, будівництва притулків і центрів захисту тварин можна вирішити проблему протягом 1-3 років" - зазначає [11].

Міська влада Херсона, наприклад, пообіцяла не вбивати безпритульних тварин у рамках боротьби з африканською чумою свиней після хвилі протестів зоозахисників. Мер Херсона Володимир Миколаєнко пообіцяв не вбивати собак.

Раніше служби Херсона оголосили про плани знищення безпритульних собак і котів у місті в рамках боротьби з африканською чумою свиней, яка спалахнула в регіоні.

Це викликало хвилю обурення серед активістів, які провели мітинг перед будівлею міськради та організували кампанію з порятунку тварин у соціальних мережах.

Рішення утриматися від знищення безпритульних собак та котів було прийнято на позачерговому засіданні Державної надзвичайної протиепідемічної комісії при Херсонській міській раді, яка розробляє план боротьби зі спалахом захворювання.

«Враховуючи суспільний резонанс та чутливість питання, члени Державної надзвичайної протиепідемічної комісії при Херсонській міській раді підтримали ініціативу Держпродспоживслужби щодо утримання від вбивства безпритульних тварин» - йдеться на сайті Держпродспоживслужби в Херсонській області.

Натомість тварин відловлюватимуть та утримуватимуть у спеціальних вольєрах для спостереження, стерилізації, реєстрації та вакцинації.

"Під час карантину безпритульні тварини житимуть у притулку. Їх повністю обстежуватимуть ветеринари та, за потреби, лікуватимуть. Кожен мешканець міста матиме можливість відвідати притулок та дізнатися про умови утримання безпритульних тварин"

- зазначив міський голова Херсона Володимир Миколаєнко.

Херсон був закритий на карантин 19 вересня через спалах африканської чуми свиней. У третьому кварталі в регіоні було зафіксовано 10 спалахів захворювання.

За словами місцевих чиновників, перелік заходів, передбачених у цьому випадку Інструкцією щодо профілактики та боротьби з АЧС, затвердженою наказом Міністерства аграрної політики та продовольства, включає гуманне знищення безпритульних котів і собак, які можуть бути переносниками вірусу.

Активісти підкреслили, що вуличні тварини не контактують зі свинями, які утримуються на фермах з обмеженим доступом, тому вони не можуть захворіти на чуму і переносити вірус [32].

Вважається, що безпритульні собаки та коти виступають бар'єром для поширення щурів у містах. Наприклад, згідно зі статтею в газеті «Время и деньги», було виявлено, що якщо прибрати з вулиць безпритульних тварин, їх місце займуть щури [28]. Роль котів у зменшенні чисельності щурів та інших гризунів вивчена недостатньо [19].

Важливо пам'ятати, що жорстокість і байдужість до безпритульних тварин є свідченням того, що людина сама випромінює такий негатив по відношенню до тварин і здатна спрямувати його на людей. Статистика свідчить, що близько 90%

злочинців-рецидивістів сформувавши свої «нахили» на основі жорстокого поводження з тваринами. Українська судова практика, пов'язана із захистом тварин від жорстокого поводження та захистом безпритульних тварин, є незначною, що, ймовірно, пов'язано з недостатньою обізнаністю громадян у цій сфері. Україна чи не однією з останніх країн Європи прийняла Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [25, с. 230].

На жаль, цей закон не встановлює і не передбачає механізму запобігання безпритульності тварин.

Відповідно до Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», тварини - це біологічні об'єкти, що належать до тваринного світу: сільськогосподарські, домашні, дикі, в тому числі свійські та дикі птахи, хутрові, лабораторні, зоологічні, циркові [25, с. 232].

Визначення поняття «безпритульні тварини» міститься також у Законі України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Безпритульні тварини - це домашні тварини, які залишилися без нагляду людини або утворили напіввільні групи, здатні розмножуватися поза контролем людини [25, с. 234]. Безпритульні тварини є невід'ємною частиною тваринного світу. Безпритульні тварини, безумовно, є одним з елементів навколишнього природного середовища, національним багатством України, джерелом духовного та естетичного збагачення і виховання людей.

Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження», а саме стаття 15, не покладає і не передбачає жодних зобов'язань на органи місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо створення притулків для тварин чи виділення бюджетних коштів на їх утримання та створення. Стаття 16 цього ж закону передбачає регулювання чисельності безпритульних тварин шляхом біостерилізації або біологічними методами, але якщо ці методи не можуть бути використані, пропонується евтаназія.

Фактично, відсутність реального механізму та законодавства, яке б конкретно визначало всіх суб'єктів, які мають обов'язки та відповідальність за безпритульних тварин, а також відсутність конкретно визначеної лімітованої

суми в бюджеті, автоматично дискредитує метод біостерилізації чи інші біологічні методи та заохочує застосування евтаназії, що, в свою чергу, не забезпечує виконання одного з головних завдань - регулювання чисельності безпритульних тварин на вулицях.

Відповідно до статті 180 Цивільного кодексу України, тварини є особливим об'єктом цивільних прав і на них поширюється правовий режим речей [34, с. 356].

Великий відсоток від загальної кількості безпритульних тварин становлять особини, яких їхні власники в кращому випадку залишили помирати на вулицях міста або вивезли за межі населених пунктів, і мотивація, яка спонукала їх до такого кроку, залишається великою загадкою. Європейська конвенція про захист домашніх тварин [10] прямо забороняє залишати домашніх тварин без нагляду власника.

Комісія Київської міської ради з питань житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу підтримала петицію про визнання котів частиною екосистеми міста [31]. Київрада розглянула петицію про визнання котів частиною екосистеми Києва після того, як вона набрала 10117 голосів з 10 000 необхідних.

Під час зустрічі авторка петиції Вікторія Кирилюк розповіла, що в Києві є багато випадків, коли котів замурують у підвалах житлових будинків.

«Щоб захистити тварин від такого жорстокого поводження, необхідно визнати вуличних котів частиною екосистеми Києва та заборонити їх безпідставний вилов і вбивство» - зазначила вона.

Кирилюк також підкреслила, що котам потрібно дозволити жити і вільно пересуватися у підвалах, горищах та інших місцях постійного перебування, оскільки вони знищують гризунів.

Водночас, представники кількох ОСББ Дніпровського району виступили проти ініціативи, аргументуючи це тим, що безпритульні тварини можуть переносити хвороби або викликати алергію.

Комісія з питань житлово-комунального господарства доручила виконавчому органу Київської міської ради (КМДА) розробити комплексну програму реалізації петиції. Її мають представити протягом місяця. Свій висновок щодо програми також мають надати санітарні експерти.

Українське законодавство передбачає відповідальність за жорстоке поводження з тваринами та порушення правил захисту тварин. Наприклад, статті 299 Кримінального кодексу України [7] та 154 Кодексу України про адміністративні правопорушення [34] передбачають санкції, але, на жаль, вони не стримують як власників, так і випадкових свідків і не можуть виконувати превентивну функцію, яку законодавець заклав у цю статтю.

На сьогоднішній день Україна і досі є лідером у рейтингу серед країн, На сьогоднішній день Україна продовжує очолювати рейтинг країн з високим рівнем жорстокого поводження з тваринами. На нашу думку, Кодекс України про адміністративні правопорушення та Кримінальний кодекс України мають бути доповнені окремими розділами про порушення прав тварин. Крім того, відповідно до Закону України «Про міліцію» [27] (п. 26 ст. 10) та Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» [25] (ст. 32) на органи внутрішніх справ України покладено обов'язок контролю за утриманням тварин у домашніх умовах, але виконання цього завдання є низьким, тому доцільніше було б створити спеціалізовані окремі підрозділи.

Російсько-українська війна, яка триває вже понад два роки, ще більше погіршила становище як безпритульних, так і домашніх тварин. Війна та військові дії впливають не лише на людей, але й на тварин, які є більш безправними та слабшими за нас. У перші місяці повномасштабного вторгнення багато українців виїхали за кордон. Як наслідок, собаки та коти, залишені в окупованих, неокупованих та прифронтових населених пунктах, опинилися в небезпеці. Наразі Україна входить до першої десятки країн за кількістю безпритульних тварин - у 2023 році їх налічуватиметься 140 000.

З початку воєнного стану ситуація з безпритульними тваринами значно погіршилася. Це пов'язано з тим, що частина мешканців переїхала в інші регіони

або за кордон, а тварини були випущені на волю, щоб самостійно шукати собі їжу.

Наразі Україна входить до першої десятки країн за кількістю безпритульних тварин - 140 000 у 2023 році.

З початку воєнного стану ситуація з безпритульними тваринами значно погіршилася. Це пов'язано з тим, що частина жителів переїхала в інші регіони або за кордон, а тварин випустили на волю, щоб вони самі шукали собі їжу. Собаки і коти, що залишилися бездомними і без господарів, мають тенденцію збиватися в зграї, що збільшує ризик виникнення агресивних собак.

З початком повномасштабного вторгнення увага світу була прикута до українців, які рятували життя собі та іншим тваринам. Волонтери рятували диких і домашніх тварин під обстрілами. Саме гуманність стала визначальною характеристикою і людей - саме те, як ми ставимося до тварин, відрізняє нас від наших ворогів. Зооохоронці рятували тисячі тварин, від яких відмовилися їхні власники або опікуни. Це люди, які шукали, рятували і намагалися допомогти покинутим тваринам у прифронтових і прифронтових зонах. Водночас по всій країні є багато героїчних людей, які не евакуювалися лише тому, що доглядали за покинутими тваринами. Діти, собаки і коти цілком нормально співіснували в бомбосховищах. Люди і тварини нормально співіснували в підземеллях під час повітряних нальотів.

Зараз мало хто хоче брати до себе безпритульних тварин, а волонтерам бракує коштів і ресурсів через війну. Проте значна частина населення все ж допомагає тваринам, підгодовуючи їх, приносячи їжу та теплий одяг до притулків. Волонтери намагаються вивозити безпритульних тварин з прифронтової смуги та переселяти їх у нові домівки, евакуювати безпритульних тварин та стерилізувати їх. Досить часто українські військові також допомагають тваринам, підгодовуючи та прихищаючи їх, а ті відповідають ласкою і теплом. В Україні є кілька організацій, які допомагають тваринам як на підконтрольних територіях, так і на тих, що вже звільнені від ворога.

Прилаштування безпритульних тварин вже давно стало частиною культури життя в європейських країнах, і Україна не є винятком. Культура adopції активно розвивається громадськими організаціями за підтримки бізнесу. Вже кілька років в Україні діє програма adopції або прилаштування безпритульних тварин «Ситий старт», яка допомагає знайти домашнього улюбленця в притулку та утримувати його в перший місяць життя в новій родині. Завдяки програмі вже понад 2 000 тварин знайшли справжній дім і дбайливих господарів, які дарують їм свою любов. З початком війни, коли кількість безпритульних тварин значно зросла, допомога експертів з adopції стала надзвичайно цінною [8].

І сьогодні кожен може зробити щось, щоб допомогти тим членам нашого суспільства, які не в змозі подбати про себе, і поліпшити долю тварин - пожертвувати гроші або їжу в притулки, стати волонтером або взяти з притулку тварину, яка потребує турботи і захисту. Тільки разом ми зможемо вирішити цю проблему і зробити світ кращим.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА БЕЗПРИТУЛЬНИХ ТВАРИН МІСТА МЕЛІТОПОЛЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

2.1. Роль волонтерства та громадських організацій міста Мелітополя щодо допомоги безпритульним тваринам

Місто - це штучно створене і підтримуване середовище, щось на кшталт величезного будинку або квартири, в якому тільки його творець і власник, людина, може підтримувати порядок. Проблема безпритульних тварин існує в кожному місті, і Мелітополь, на жаль, не є винятком. Проблема набагато серйозніша, ніж здається на перший погляд.

Нова соціокультурна реальність міста стає предметом національних дослідницьких практик, особливо тих, що спрямовані на розробку стратегій

міського розвитку. Так, за підсумками зустрічей експертами Проекту ПРОМІС Наталією Бойко та Ларисою Оленковською було презентовано матеріали щодо стратегічного бачення та місії міста, напрямів розвитку та SWOT-аналізу, а Мелітополь обрав наступну стратегічну мету розвитку до 2030 року: «відкрите місто для підприємницького успіху, інноваційний центр послуг та логістики»; «сучасний та привабливий, безпечний для здоров'я, інклюзивний міський простір»; «ресурсоефективна та безпечна система життєзабезпечення міста»; «територія для туризму, спорту та креативних індустрій».

Високий рівень інтеграції людини в міський простір проявляється у можливостях відтворення «високої якості життя» [3, с. 12]. Ця «якість життя» має підтримуватися в усіх сферах культурного розвитку міста, включаючи регулювання економічної стабільності в місті. екологічний розвиток.

На даний момент проблема безпритульних тварин у нашому місті, без перебільшення, величезна. З кожним роком ситуація погіршується. Йдеться, перш за все, про безпритульних собак. Заходи, які вживалися і вживаються місцевою владою для вирішення цієї проблеми, є або малоефективними, або зовсім не ефективними. Зокрема, стерилізація та мікрочіпування безпритульних собак вирішує лише питання зменшення їх популяції. Однак, як бачить кожен мешканець міста, такий спосіб вирішення проблеми не працює.

За роки проведення таких заходів кількість безпритульних тварин не зменшилася, а навіть збільшилася. Крім того, такий спосіб вирішення проблеми є складним і витратним, а стерилізована і позначена тварина не перестає завдавати шкоди і небезпеки. Проблеми, спричинені безпритульними собаками, відомі кожному мешканцю Мелітополя та України в цілому: агресивна поведінка тварин, що призводить до численних нападів на людей; дорожньо-транспортні пригоди, спричинені тваринами на дорогах; високий ризик захворіти на сказ після укусу тварини; величезна кількість сміття на вулицях міста, спричинена собаками, які розкрадають сміттєві баки. Список можна продовжувати. Від цього страждають усі мешканці міста, адже кожен з нас не раз стикався з цією проблемою.

Притулки для тварин перебувають на передовій боротьби з проблемою безпритульних тварин та безвідповідальності їхніх власників. Дійсно, притулок - це установа, яка реагує на будь-яку надмірну кількість тварин на вулицях міст і населених пунктів. Існує кілька функціонально-організаційних типів та форм власності таких закладів. Насамперед, існують муніципальні, комунальні, приватні та комерційні притулки, а також змішана форма власності: наприклад, приватний притулок з державним (муніципальним) контрактом. Паралельно з притулками слід запроваджувати соціальну рекламу та просвітницьку роботу серед населення. Обов'язковий і суворий контроль за виконанням закону з боку правоохоронних органів та дотриманням правил поводження з тваринами. Заходи зі стерилізації тварин, як єдиного гуманного методу поводження з надлишковими тваринами, мають бути врегульовані та сталими.

Важливо розглянути багатогранні, життєво важливі стратегії поводження з безпритульними тваринами. Для того, щоб вони були ефективними, необхідно координувати дії всіх зацікавлених сторін в уряді та муніципалітетах, ветеринарів, правоохоронних органів та неурядових організацій, наголошуючи на захисті як людей від тварин, так і тварин від людей. І починати потрібно з держави та законодавчої системи. Захист тварин - це робота, спрямована на життя, добробут, здоров'я і свободу від страждань тварин. Захист тварин - це забезпечення кожній тварині належного існування без страждань, гарантування хорошої якості життя та гуманної смерті.

Люди, які захищають тварин, обурені бездіяльністю влади, несправедливістю по відношенню до тварин та порушенням Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження». Такі дії влади шкодять моральному клімату в нашому суспільстві, інспірують впровадження в громадську думку ставлення до вбивства як норми, що суперечить потребам європеїзації України. Зрештою, вони дискредитують задекларовані принципи гуманізму, які в Європі стали звичною практикою, а в Україні залишаються лише гаслами. Однак ми не маємо права ігнорувати проблему порушення прав тварин та людей, які їх захищають.

Для того, щоб вирішити нагальну проблему безпритульних тварин на вулицях Мелітополя, ми поспілкувалися з Галиною Мірошниченко, головою Мелітопольського міського товариства захисту тварин, яка очолює і з 2011 року очолює волонтерську зоозахисну організацію «Надія» в Мелітополі, та представниками цієї громадської організації. Раніше вона з друзями багато років організовувала благодійні ярмарки, допомагаючи переважно дитячим лікарням. Так сталося, що одного разу Галина з колегами вирішила організувати благодійний ярмарок для допомоги безпритульним тваринам, і випадково познайомилася з людьми, які займаються цією справою. І як тільки мелітопольські ЗМІ почули, що вони збираються організувати такий ярмарок, одне з перших питань, яке вони поставили MTV+, було: «Ви хочете зареєструвати громадську організацію? «Ви хочете зареєструвати громадську організацію?». Так була створена громадська добровільна організація захисту тварин «Надія».

Мелітопольське товариство захисту тварин - це волонтери, добрі люди, переважно жінки, які безкорисливо і щиро присвячують майже весь свій вільний час, вкладають душу і серце в допомогу тваринам міста, тваринам притулку «Надія». Щодня вони забирають їх в домівки, в тому числі і до себе, публікують на своїй офіційній сторінці у Фейсбук оголошення про загублених тварин, знаходять господарів за допомогою бірок або влаштовують тварину в нову сім'ю.

На жаль, у більшості випадків на утримання, лікування та інші потреби тварин у притулках часто не вистачає коштів. Притулкам і фондам завжди потрібні помічники. Волонтери можуть допомагати з годуванням і вигулом собак, прибиранням і ремонтом вольєрів. Транспорт потрібен для перевезення тварин і доставки допомоги до притулків. Як на постійній, так і на тимчасовій основі. Притулки потребують їжі та медикаментів, але один притулок годує тварин натуральними продуктами і потребує круп і м'яса, а інший, як притулок «Надія», годує тварин сухим кормом певних марок.

Крім того, притулки часто потребують дуже простих речей, які є в кожному будинку: теплий одяг (куртки, пальто тощо), ковдри, килими, старі

рушники, підстилки, великі каструлі, відра, глибокі миски і багато-багато іншого.

Щоб виявити причини присутності такої великої кількості безпритульних тварин на вулицях Мелітополя, ми попросили людей відповісти на наступні питання: «Як ви вважаєте, з чим пов'язана така значна кількість безпритульних тварин на вулицях міста?», на яке відповіла Галина Геннадіївна: *«Власне кажучи, безпритульні тварини були завжди. Але, коли у нас з 2006 року вступив в дію Закон України "Про захист тварин від жорстокого поводження", цим законом було заборонено відловлювати і відстрілювати тварин, і в цьому до речі законі в принципі, прописані всі заходи, які повинні проводитися. Відстрілювати тварин припинили, а той комплекс заходів, які повинні проводитися не був проведений. Саме тому кількість безпритульних тварин виросла, їх просто перестали «прибирати» з вулиць міста.*

Оскільки місцева влада нічого не робила, у нас була ціла хвиля смерті тварин. Їх труїли масштабно, можливо, скажімо так «не спійманий, не злодій», цим займалися комунальні служби ринків і так далі. В той же час нічого такого, що дійсно могло допомогти вирішити цю проблему в місті, далі не проводиться. Те, що залежало від нашої організації, ми провели, зробили колосальну роботу, домоглися того, щоб в місті дотримувались правил щодо поводження з тваринами. Є рішення сесії "Про створення Притулку для тварин", є рішення відведення землі під будівництво притулку, але далі це все завмерло. У чомусь завдяки цьому й було досягнуто взаєморозуміння з місцевою владою.

Наша громадська організація, вона децю відрізняється від більшості громадських зоозахисних організацій України, тому, що ми абсолютно не проти гуманної евтаназії тварин і ми чітко знаємо законодавство й за те, щоб влада діяла щодо бездомних і бродячих тварин згідно з чинним в Україні законодавством. Більшість зоозахисних організацій це законодавство перекручують і трактують так, як їм завгодно і органи місцевого самоврядування на увазі популізму йдуть у них на поводу, тому вирішення проблеми безпритульних тварин, як майже по всій Україні, так і у нас майже

не вирішується. Тому, що в багатьох великих містах по крайній мірі є муніципальні притулки для тварин, у нас немає ніякої служби, хоча домовленість майже була досягнута, була прийнята програма скорочення числа безпритульних тварин, але на цьому все і застрягло. Наш мер не захотів займатися популярними моментами.

Була спроба в 2017 році. Ми категорично відмовилися від того, щоб місцеві громадські організації займалися стерилізацією тварин за бюджетні гроші. Взявся за це фонд "Все можливо" і там їм допомогли в загальному то волонтери, громадська організація «Захисник». Ми свого часу домоглися, що б закладалися гроші на вилов і утримання безпритульних тварин. Те що у нас місто закладає гроші на вилов і утримання безпритульних тварин, це б показувало обласному фонду природоохоронному, що ми готові працювати в цьому напрямку, тому, що саме будівництво притулку для тварин відноситься до природоохоронних заходів, і може бути профінансованим тепер з державного, екологічного фонду й взагалі природоохоронним фондом. Також це може фінансуватися будівництво, облаштування, тобто повне забезпечення, обладнання, в тому числі і для ветеринарної клініки, це все можливо з природоохоронного фонду. Але це за умови, що буде відведена земля для користування, те, чого ми постійно добиваємося. Землю відвести не можуть вже чотири роки».

На питання «Чому?» вона відповіла: «Знову ж, логіка, якщо землю відведуть, тоді нікуди діватись. Взагалі це ось знаєте, такі, складні моменти. Я хочу сказати, що одних громадських організацій недостатньо. Вони ефективні, коли вони співпрацюють з владою. Найоптимальніший варіант - це коли є муніципальна служба співпрацює з громадськими організаціями. Тобто муніципальна служба контролю за тваринам займається виловом безпритульних собак, вони у них проходять карантин, професійні кінологи відбирають тих собак, яких реально прилаштувати й потім на прилаштування вже їх забирає громадська організація, притулки громадських організацій. Це дійсно золотий стандарт. Чи то справа нам забирати тварину з вулиці, чи вже собаку стерилізовану, яку кінолог відібрав.

Що зараз показує Львів, це все красива картинка. Ми можемо з власного досвіду сказати, неможливо прилаштувати тисячу тварин, навіть у мільйонному місті. Все одно велика їх частина залишиться на вулиці. Єдине місто у нас, яке повністю працює за європейськими стандартами, це тільки Харків. Це дійсно добрий центр поводження з тваринами, де працюють професіонали. Але в Харкові не вистачає розсудливих зоозахисних організацій. У них є дуже багато волонтерів.

А нам не вистачає комунального притулку для тварин. Тільки теж з розсудливою адміністрацією, яка не буде займатися популізмом. Мій телефон майже не виключається, але наші волонтери розуміють, що у мене взагалі то своя професія, вони беруть весь вогонь на себе. Стільки постійних дзвінків з проханнями забрати собаку з дитячого садка, зі школи і так далі. А поліція відмовляється, а його ж все одно треба кудись помістити. Навіть скільки скарг, припустимо, погано господар утримує тварин, доручити поліції кримінальну справу за жорстоке поводження з тваринами, а куди тварина поміщати, його ж повинні вилучити. Ось і виходить якесь замкнуте коло, що найлегше спускати на гальма, ніж щось робити».

Галина Геннадіївна та волонтери згодні з тим, що безпритульні тварини можуть бути небезпечними та вважають, що це природно. Будь-яка тварина, навіть домашня може бути небезпечна.

На поставлене запитання: «Як можна запобігти масовій безпритульності та які міри вже проводяться зоозахисною організацією, щоб уникнути масового поширення безпритульних тварин на вулицях міста Мелітополя?» голова товариству захисту тварин та волонтери відповіли: «Власне кажучи, чого за ці роки ми досягли? Ми домоглися того, як дійсно можна вирішувати цю проблему, це раз. Що тварин потрібно забирати з вулиці і пристроювати. Природно, що ми всіх забирати не можемо. Завдяки, в принципі нашим волонтерам у нашому місті стали більше стерилізувати своїх та безпритульних тварин. Один зі складових факторів. У нас чомусь вважають, що породистих не варто стерилізувати. Ще потім розводимо купу, незрозуміло яких сумішей порід. В

основному вплив на людей як показник прикладу правильного поводження. Але ми не маємо найголовнішого. Тому, що в нашу компетенцію входить контроль за утриманням тварин. Цим, знову ж таки, повинні займатися тільки фахівці, тільки служба. Це все в компетенції первинного звернення, це компетенція поліції, ми повинні кудись передавати цих тварин, ось. Тому ми зробили як би багато. Але без планої роботи місцевого самоврядування ця проблема не вирішиться».

За словами волонтерів, без підтримки влади громадським організаціям, волонтерам та звичайним людям абсолютно неможливо впоратися з цією проблемою. Проблема не вирішиться стерилізацією тварин, якщо їх після процедури залишати на вулиці. По-перше, за логікою речей, тварина не повинна перебувати на вулиці, це суперечить її благополуччю. Тварина повинна жити вдома, а собака тим більше. У випадку з котами чи котами, їх можна повернути на звичне місце проживання, як ми любимо говорити. З собаками це не працює, оскільки собаки - дуже соціальні тварини. Навіть стерилізація не вирішує повністю проблему агресії собак, оскільки вони все одно охороняють свою територію. Це ніяк не впливає на їхню поведінку. Все, що вона робить - це зменшує кількість цуценят. Логічно, що будь-яка безконтрольна людина ніколи не буде дотримуватися правил, якщо є такі хороші люди, така хороша асоціація захисту тварин, муніципальні служби, які забирають безпритульних тварин, стерилізують їх і повертають назад, то що їм заважає викинути своїх тварин, своїх цуценят, навіщо їм стерилізувати свою собаку?

Ми запитали, які дії мерія вже зробила і наскільки вони були ефективними для міста, на що Галина відповіла: *«В нас прийняті правила утримання тварин в місті Мелітополі. З 2014 року у нас є рішення сесії про створення притулку для тварин. У нас є рішення сесії про підприємство, уповноваженого у сфері поводження з тваринами, є рішення сесії про відведення землі для створення притулку, передачі цієї землі в постійне користування КП "Транс", яке до цих пір не виконано... У нас була прийнята програма по скороченню числа*

безпритульних тварин гуманними методами, готувалася ще одна програма зі створення КП, ну, умовно як центр поводження з тваринами.

У 2016 році вже йшлося про створення цього підприємства, оскільки тоді теж було загострення ситуації, з укусами, було дуже багато скарг на бродячих тварин. І запросили, заключили договір з Харковом, з якимось Харківським фоном на вилов собак, ну, і наші, давайте будемо називати речі своїми іменами, наші «зоошизофреніки», «зоопсіхи», вони влаштували таке у місті: вони кидалися під колеса цих машин, вони заважали людям відловлювати цих тварин, бігали за всіма, так би мовити інстанціями, і наші товариші, починаючи з міською голови сказали, що їм ці проблеми не потрібні, їм потрібно тільки, що б про них думали добре. Подзвонили колишньому меру Бердянська. Знову ж таки мені розповідали, вже колишній заступник міського голови, вже пішов з цієї справи, але я думаю, що і собаки там. Знайдіть громадську організацію якусь, дайте їм грошей і нехай цим займаються а ви білі і пухнасті.

Ну, ось у Бердянську приблизно так і відбувається. Толку від цього теж немає ніякого. Ми наприклад чітко засвоїли те, що ніколи не треба брати на себе обов'язки органів місцевого самоврядування. Ми даємо їм можливість нічого не робити. Ось така ось ситуація. Взагалі проблема в місті є і залишається, десь її замовчують, не завжди йдуть до кінця. Був один випадок, коли в судовому порядку жінка добилася, того, щоб їй компенсували витрати на лікування та моральну шкоду за укус собаки. Але це один випадок такий був.

Зараз я наприклад, стежу за ситуацією в Миколаєві. Давно є центр допомоги тваринам, який працював ось так от приблизно, в місті купа собак, укуси зменшуються. Там були різні ситуації. Зараз у них на підприємстві вийшов новий директор, абсолютно адекватна людина, кінолог, знає законодавство. І зараз почалося з одного боку на нього постійне гоніння, а з іншого боку вже жителі міста обурені тим, що дуже багато зграй бродячих тварин і вони вже починають звертатись до суду з приводу ось укусів і навіть вже глава суду якогось району, він попередив, виступав на сесії, що будуть задовольняти всі ці позови».

У Дніпрі залишки їжі зі шкільних їдалень віддають тваринам у притулках, про що ми нещодавно повідомляли в новинах. З такою ініціативою виступило ТОВ «Контакт Продрезерв 5», яке організовує харчування майже у всіх школах міста. У зв'язку з цим ми запитали: "Як ви вважаєте, чи допомогло б це вирішити проблему нестачі корму в нашому центрі для тварин? Адже така допомога дозволила б нам заощадити значні кошти", і відповідь була ствердною: *«Ми свого часу якось зверталися в «Сільпо», тоді вони нам відмовили, але нам давно ще запропонував «Амстор», що віддають все прострочене і так далі, але у нас є волонтер, який це все отримує і вона підгодовує ось знаєте, таких ось власне безпритульних собак, але які живуть на закритих територіях.*

Розумієте, є склади, щоб такі ось, принаймні не які бігають по вулиці. Будемо опиратися на Харків, вони теж іноді цим усім користуються. Але все ж таки це все відходи, собаки можуть і захворіти. Ця уся допомога може обійтися у результаті лихом. Коли великі притулки, можливо, це якусь роль та й відіграє, нам, в нашому маленькому притулку, набагато вигідніше годувати їх сухим кормом. Тим більше, умови у нас тут середні, що б годувати ось всім цим, це треба регулярно мити миски. Таке іноді відчуття що собак іноді плутають зі свинями, адже у них трохи інше травлення, не таке, як у свиней, тому ми вважаємо вживання цих відходів не зовсім корисними для тварин».

Потім ми розглянули, чи потрібен притулок для тварин у місті, коли і скільки грошей на це потрібно. Безумовно, притулок для тварин місту потрібен. Галина Геннадіївна і волонтери неодноразово пояснювали місцевій владі, що він міг би бути навіть міжрайонним, як, наприклад, у Якимівці, Приазов'ї. Коли починають говорити про витрату величезних коштів - так, але якщо будівництво фінансується з обласного фонду, то чому б і ні? Звичайно, для цього потрібен проект притулку для тварин. Як ми підраховували, це буде коштувати близько 5-6 мільйонів. Але для цього міста це не така вже й велика сума.

Волонтери здебільшого вважають, що якщо притулок буде побудований, то проблема буде вирішена, якщо не просто буде притулок, а там будуть працювати абсолютно правильні люди, тому що, як в деяких містах, коли там

працюють популісти, то проблеми не вирішуються. Якщо вони будуть працювати в рамках чинного законодавства і чітко його дотримуватися, то проблема буде вирішена. Муніципальні притулки повинні мати необмежену місткість. Тому вони не будуть великими і близько 70% тварин будуть присипляти.

2.2. Ставлення жителів міста Мелітополя до проблеми безпритульних тварин: соціологічний вимір

Багато людей байдуже ставляться до безпритульних тварин. Дехто проявляє співчуття, час від часу підгодовуючи нещасних тварин. Проте трапляються випадки невиправданої жорстокості. Хтось виступає за те, щоб їх труїти, а хтось любить їх, лікує і допомагає знайти господарів. Голова Товариства захисту тварин Галина Мірошниченко належить до категорії людей, які безкорисливо дарують допомогу і любов безпритульним тваринам. *«В Україні до тварин ставляться, як до речей, – каже голова волонтерської зоозахисної організації «Надія» міста Мелітополя Галина Мірошниченко – Людина може взяти собаку, а через якийсь час відвезти в село, прирікаючи на бродяжництво та небезпеку. Основна причина стрімкого зростання кількості собак на вулиці – це неправильне поводження людей з тваринами і відсутність стерилізації.*

В Європі та Америці ці два пункти давно головні. Якщо тварина не є племінною особиною з родоводом, то господар зобов'язаний стерилізувати її відповідно до Конвенції про гуманне ставлення до тварин. А у нас багато хто не стерилізує, нібито піклуючись про здоров'я тварини. Але це дурниці! На сьогодні в Україні з'явилося безліч волонтерів, які займаються цією проблемою. Існують Правила поводження з тваринами. У них чітко описана процедура реєстрації та вакцинації тварин, регулювання їх чисельності гуманними методами (стерилізації), питання вигулу і прибирання за тваринами, ступінь відповідальності тих, хто порушує зазначені правила, а також визначені відповідальні за їх реалізацію. Але жодне з цих правил не працює, українці не

сприймають їх серйозно, – з гіркотою говорить Галина Геннадіївна – єдиний ефективний метод по зменшенню чисельності безпритульних тварин – їх стерилізація. Сьогодні, у міру зростання любові до домашніх тварин, прямо пропорційно зростає і кількість безпритульних. Люди, заводячи собаку, не віддають собі звіт у відповідальності, яку на себе беруть. Господарі не стерилізують своїх тварин, через що у сміттєвих баків з'являються коробки з цуценятами та кошенятами. Причому чисельність малюків набагато перевищує кількість потенційних господарів. Іноді цуценят і кошенят підкидають нам, але ми не в силах знайти для всіх господарів. Тимчасовий притулок вони знаходять в квартирах і будинках волонтерів, обладнаних платних переутримуваннях».

За нашою ініціативою в Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького відбувся благодійний концерт на користь міського притулку для тварин «Надія». Захід відвідало багато небайдужих громадян, особливо молоді. У світі не бракує добрих людей. Ставлення до тварин є показником духовної свідомості суспільства.

Притулок отримав 4300 гривень (пожертви від викладачів педагогічного університету та небайдужих громадян). Нам вдалося зібрати достатньо коштів, щоб забезпечити притулок їжею на короткий проміжок часу, на два місяці, але все ж таки. Але найголовніше і найцінніше - це моральна підтримка волонтерів Мелітопольського міського товариства захисту тварин. На наш погляд, це дуже хороші показники. Відчувається, що люди не байдужі до безпритульних тварин, що не може не радувати. Також приємно бачити, що наша молодь небайдужа. Важливо знаходити час для гідної справи.

Часто доводиться чути, що притулок міг би вирішити всі проблеми з безпритульними тваринами. Я не хочу знімати з людей рожеві окуляри, але якщо вони цього не зроблять, вони будуть розбиті жорстокими реаліями сьогодення. Такі як підпал приватного притулку під Києвом і загибель 70 собак. На жаль, таких прикладів багато. Звичайно, притулок - це дуже добре, навіть необхідна річ, але він не вирішить проблему кардинально. Бо навіть якщо кошти

знайдуться, то для скількох тварин можна побудувати притулок у нашому місті? На 100? 200? А якщо він стане переповненим? Щоб вирішити проблему безпритульних тварин на вулицях Мелітополя, потрібно діяти комплексно.

Щоб дізнатися, якою є ситуація з безпритульними тваринами в Мелітополі у 2021 році, було проведено соціологічне опитування. В рамках дослідження було проведено інтерв'ю з мешканцями Мелітополя, яке допомогло виявити та узагальнити основні проблеми сучасного суспільства з цієї теми та допомогти знайти шляхи їх вирішення. Опитування показало нам більш повну картину ставлення людей до безпритульних тварин у Мелітополі. Оскільки ми не мали змоги за власний кошт провести всебічне опитування предмету нашого дослідження, ми обрали частку генеральної сукупності.

У цьому дослідженні ми використовували методи кластерної та квотної вибірки. В якості генеральної сукупності були обрані мешканці міста Мелітополь (населення: 156,831 тис. осіб (2013 рік)). Всього в дослідженні взяли участь 160 респондентів. При формуванні реплікаційної вибірки були враховані фактори віку, гендерного розподілу, рівня освіти, зайнятості та місця проживання. Збір інформації здійснювався за допомогою анкетування. Опитування проводилося у віковій групі від 17 до 65 років включно.

На основі проведеного опитування можна зробити наступні висновки:

1. Жоден з респондентів, яким було запропоновано взяти участь в опитуванні, не відмовився говорити на запропоновані теми, незалежно від того, чи люблять вони тварин, чи ставляться до них досить прохолодно. 91% респондентів визнали існування цієї проблеми в місті. Переважна більшість респондентів добре або толерантно ставляться до тварин, мають вдома одну або кілька тварин, часто підловлюють їх на вулиці, але деякі відчувають страх за себе при зустрічі з безпритульними тваринами (5%), байдужість (3%) та страх за дітей (2%).

- 2 Щоб з'ясувати причину, людей, які коли-небудь підбирали безпритульну тварину, попросили відповісти на запитання: «Якщо так, то чому?». Найпоширенішою відповіддю було те, що 71% респондентів відчували жалість

до тварини, 10% опитаних хотіли про когось піклуватися, 12% обрали варіант «хочу, щоб зі мною був щирий друг» і трохи менше (7%) взяли тварину на прохання дитини.

3 Щоб оцінити рівень відповідальності мешканців Мелітополя за своїх домашніх тварин, було поставлено запитання: «Чи доводилося Вам коли-небудь викидати тварину з дому?». 85% респондентів відповіли, що їм ніколи не доводилося викидати тварину з дому, а 15% - доводилося.

4) Мешканці Мелітополя співчутливо ставляться до безпритульних тварин і готові допомагати їм, чим можуть, у тому числі щомісяця, хоч і невеликими пожертвуваннями зі своїх доходів, вирішувати цю проблему.

5) Абсолютно всі респонденти проти того, щоб тварин забирали, а потім викидали на смітник, вважаючи це «негуманним і нелюдським».

6. ми запитали, що особисто думають мешканці про безпритульних тварин у місті. 62% респондентів вважають, що це проблема, яку потрібно вирішувати, ставляться до безпритульних тварин зі співчуттям і жалем, підгодовують їх (53%), 3% мешканців бояться цих тварин, а 2% відповіли, що вони їм заважають.

7 Щоб з'ясувати, що робитимуть мешканці Мелітополя, якщо зустрінуть на вулиці безпритульну тварину, їм було запропоновано відповісти на наступне запитання: «Як би Ви вчинили, якби зустріли безпритульну тварину?». У результаті 49% респондентів відповіли, що нагодували б тварину, 22% пройшли б повз неї, 20% погладили б її і 9% дали б їй притулок.

8 Більшість (60%) респондентів вважають, що проблему безпритульних тварин потрібно вирішувати шляхом їх відлову та створення притулків, 38% вважають, що тварин потрібно відловлювати, лікувати та віддавати в добрі руки, 27% опитаних вважають, що потрібно запровадити єдину систему реєстрації домашніх тварин, 13% вважають, що тварин потрібно стерилізувати та випускати в дику природу, 12% було важко відповісти.

9. Більшість громадян (92%) проти вирішення проблеми безпритульних тварин негуманними методами, 3% - байдужі, 2% - «проти, але якщо тварина загрожує життю оточуючих і є агресивною, то я за».

10 Мешканці Мелітополя не байдужі до долі безпритульних тварин і допомагають їм у різний спосіб. 52% респондентів обігрівали та підгодовували тварин, 25% прилаштували та шукали новий дім для тварини, 22% поділилися інформацією про них у соціальних мережах, зробили «репост» зі спільнот притулків на сторінки волонтерів, 17% респондентів шукали господарів для загублених тварин, 13% прихистили тварину, подарувавши їй новий дім і ставши близьким другом, 8% респондентів фінансово підтримували притулки для тварин і 7% звернулися до спеціалізованого розплідника.

11 Щоб з'ясувати причини байдужого ставлення та відсутності допомоги з боку деяких респондентів до безпритульних тварин, ми звернулися до мешканців Мелітополя: «Якщо Ви не допомагаєте безпритульним тваринам, то з якої причини?», на що 7% респондентів відповіли, що не бачать в цьому необхідності, 5% - тому що тварин багато, вони небезпечні, 3% - коли зустрічають тварину, то не можуть їй допомогти, тому що не мають їжі або часу на це. По 2% не знають, як допомогти і не мають можливості це зробити, по 2% не мають на це часу і по 2% вважають, що «за проблему відповідає держава, а грошей на всіх безпритульних тварин не вистачає».

12. Потім ми звернулися до мешканців і вирішили дізнатися, що вони думають про ставлення людей до безпритульних тварин у нашому місті, порівняно з попередніми роками, чи стали люди добрішими до тварин, чи залишилися байдужими до цієї проблеми. Багато хто (48%) вважає, що зараз люди стали байдужими до проблеми, і лише 7% обрали варіант «стали добрішими до тварин». Решта 45% громадян не змогли відповісти на це питання. 27% опитаних вважають, що причиною байдужості до цієї ситуації є проблема неналежного виховання та девальвації моральних чеснот. 26% опитаних відповіли, що люди вже звикли до цього і навіть не помічають проблеми, 25% - що це пов'язано із загальною безвідповідальністю в нашому суспільстві і 22% - що причиною є відсутність співчуття та егоїзм.

13. На запитання «Чи знаєте Ви, що за жорстоке поводження з тваринами передбачена кримінальна та адміністративна відповідальність?» переважна

більшість (90%) респондентів відповіли ствердно, і лише 10% сказали, що не знають про це.

14 З метою визначення обізнаності громадян щодо правил утримання та поводження з тваринами було запропоновано відповісти на наступні запитання: «Чи знаєте Ви про обов'язковість виконання певних обов'язків при вигулі домашньої тварини та чи знайомі Ви з правилами утримання та поводження з тваринами?». Більшість респондентів (69%) відповіли ствердно, 23% знають про це частково і лише 8% не знають про обов'язкове виконання певних обов'язків при вигулі домашнього улюбленця та не знають правил утримання та поводження з тваринами.

15 З метою дослідження рівня обізнаності мешканців Мелітополя щодо функціонування місцевих організацій, основною метою яких є захист та опіка над безпритульними та нужденними тваринами, було поставлено запитання: «Чи знаєте Ви про існування в нашому місті організацій, про їхні сторінки в соціальних мережах, основною метою яких є захист та опіка над безпритульними та нужденними тваринами?». Більшість респондентів (55%) відповіли ствердно, 45% - негативно.

16 З метою виявлення дій громадян у випадку жорстокого поводження з тваринами було запропоновано наступне запитання: «Як би Ви вчинили, якби стали свідком жорстокого поводження з твариною або погрози її знищення?». Виявилось, що більшість населення (83%) відповіли, що негайно втрутилися б у ситуацію, спробували б переконати людину, 13% зробили б усе можливе, щоб подбати про тварину, 10% звернулися б до місцевого товариства захисту тварин, 5% звернулися б до волонтерської організації і, нарешті, лише 3% обрали варіант, що їм байдуже, це не їхня справа.

Таким чином, результати соціологічного дослідження показують, що майже всі мешканці Мелітополя (91%) погодились з тим, що проблема безпритульних тварин існує, і лише 2% відповіли, що такої проблеми немає. Виявилось, що 75% респондентів стикаються з безпритульними тваринами на вулицях міста щодня, а це означає, що проблема в нашому місті існує. Більшість

респондентів погодилися з твердженням, що кількість безпритульних тварин на вулицях збільшується.

Здатність відчувати чужий біль привела жінку до того, що зараз вона керує притулком для безпритульних собак та опікується ними в зоозахисній організації, а також підтримує та допомагає іншим безпритульним тваринам на вулицях нашого міста. Його керівник, Галина Мирошниченко, утримує близько восьми собак, зібраних у різних частинах міста. 20% опитаних жінок поширювали інформацію про безпритульних тварин у соціальних мережах, роблячи «репости» зі спільнот притулків на сторінки волонтерів. 8,3% жінок фінансово підтримували притулки для тварин, 33,3% - обігрівали та підгодовували тварин. 18,3% опитаних жінок прихистили і шукали новий дім для тварини, а 15,3% шукали господарів для загублених тварин. 48,3% опитаних жінок не пройшли б байдуже повз безпритульну тварину, а нагодували б її, а 11,7% дали б їй притулок. Жінки більш турботливо ставляться до безпритульних тварин і більш готові їм допомагати, ніж чоловіки. Мешканців приватного сектору не дратують безпритульні тварини і вони не більш байдужі до них, ніж мешканці багатоповерхівок, оскільки 25% респондентів з приватних будинків підбирали безпритульну тварину на вулиці, і лише 1,6% респондентів байдужі до неї. Відповідно, 20% респондентів з багатоповерхівок та 25% респондентів з гуртожитків підбирали тварин раніше.

Також з'ясувалося, що власників домашніх тварин не дратує проблема безпритульних тварин і вони ставляться до них зі співчуттям та жалем, оскільки жоден з опитаних власників домашніх тварин не відчуває роздратування від безпритульних тварин. Навпаки, 46% респондентів підгодовують їх і ставляться до них зі співчуттям і жалем.

Наше завдання сьогодні - знайти золоту середину в протилежних думках: одні кажуть «не чіпаймо тварин, братів наших менших», інші - «люди не гірші за тварин, вони повинні мати можливість спокійно ходити вулицями». Однак є кілька позицій, які не викликають сумнівів. Необхідно регулювати відносини

між людьми і безпритульними тваринами в місті, віддаючи пріоритет гуманізації цих відносин, саме тому ми дотримуємося «гуманних» концепцій.

Шляхом кастрації, стерилізації та створення мережі довічних притулків, обмеження розведення породистих тварин ми зможемо ефективно зменшити кількість безпритульних тварин, тим самим поставивши Україну в один ряд з іншими цивілізованими країнами, де ця проблема вже давно вирішена гуманними методами. Як показало наше соціологічне дослідження, наші громадяни мають потенціал для гуманного ставлення до постраждалих тварин. Важливо лише пояснити людям, що таке справжній гуманізм. Справа в тому, що зоозахисники рятують тварин не підгодовуючи безпритульних тварин, більшість з яких цілком комфортно почуваються на вулиці, а беручи до себе тварин, приречених на смерть.

Завдяки соціологічному опитуванню та ретельному дослідженню нам вдалося виявити причини виникнення проблеми безпритульних тварин:

1. безвідповідальне ставлення власників до тварин;
2. недостатнє навчання власників правилам утримання тварин
3. недостатня стерилізація тварин;
4. відсутність притулків.

Проблема безпритульності тварин потребує вирішення, але саме безпритульності, а не тварин. Необхідність дій в Україні та в місті Мелітополі для вирішення проблеми безпритульних тварин очевидна. Справжня турбота про безпритульних котів і собак повинна бути платною, фінансуватися з бюджету за рахунок оподаткування власників тварин і здійснюватися на договірній основі за суворими правилами. І це має стосуватися лише домашніх тварин. Тварини в притулках також повинні утримуватися за ці кошти.

Шлях до справжнього добробуту тварин набагато довший і складніший, ніж багато хто думає. Нам знадобляться десятиліття, щоб досягти найкращих західних досягнень (мінімальна кількість непотрібних тварин з мінімальною евтаназією в притулках). Але альтернативи немає. Людність не виникає сама по

собі від прийняття наївних «гуманних» законів. Їх доля - залишатися у віртуальному просторі добрих побажань.

Людяність з'являється тоді, коли реальне життя змінює свій напрямок, нехай навіть повільно. Зрозуміло, що нашій країні не вистачає досвіду. Давайте вчитися в інших. І давайте з самого початку розберемося, в який бік рухатися, щоб кудись прийти. Це краще, ніж чекати, що логіка життя сама виведе нас на правильний шлях.

Отже, як би сумно це не звучало, законодавча база для захисту безпритульних тварин катастрофічно низька. Незважаючи на це, зоозахисники все ж мають певний вплив і спонукають чиновників до роботи в цьому напрямку. Про це свідчать зусилля, спрямовані на створення притулків у кожному обласному центрі та прийняття відповідних законів як на регіональному, так і на національному рівнях. На вулицях часто можна побачити дорослу собаку з «кліпсою» з номером. Це означає, що собака стерилізована, вакцинована від хвороб і зареєстрована в регіоні. Крім того, в останні два роки ми почали організовувати більше зустрічей і семінарів, присвячених підвищенню правової культури молоді щодо захисту безпритульних тварин. Все, що нам потрібно зробити зараз - це приєднатися до міжнародної спільноти і спрямувати наш курс у правильному напрямку.

На нашу думку, для того, щоб вирішити проблему безпритульних тварин у місті, необхідно

1. має бути комплексний закон, який зобов'язує всю країну діяти за певними правилами;

2. закон має працювати, мають бути розроблені механізми;

3. обов'язковою має бути реєстрація домашніх і безпритульних тварин, соціальна реклама, пропаганда стерилізації, пропаганда взяття тварин з притулків, неприйняття тварин, пропаганда гуманного і відповідального ставлення до них;

4. відповідальне ставлення до тварин з боку громадян, відповідальність місцевої та державної влади;

5. посилення заходів з відлову безпритульних тварин у місті. Проводити масовий відлов тварин не рідше двох разів на рік;

6. перейняти успішний досвід країн та міст світу. Прикладів боротьби з безпритульними тваринами існує безліч;

7. органи місцевого самоврядування можуть створювати муніципальні служби або підприємства для утримання та лікування тварин у населених пунктах відповідно до місцевих програм регулювання чисельності тварин.

ВИСНОВКИ

Сьогодні питання безпритульності тварин у всіх на слуху і є однією з найгостріших соціальних проблем сучасності. У нашій країні, а особливо в місті Мелітополі, це питання досить занедбане. Мелітополь знаходиться лише на початковій стадії її вирішення. У нашому місті є лише один невеликий притулок, який може утримувати лише 6-8 тварин. Більшість безпритульних тварин у нашому місті - це собаки. Досить часто це становить загрозу життю та здоров'ю пересічних громадян, оскільки тварини, залишені без нагляду, зазвичай є переносниками досить небезпечних захворювань, наприклад, сказу.

Більшість програм в Україні передбачають роботу з безпритульними тваринами, що не забезпечує їхньої ефективності, оскільки робота лише з вуличними тваринами означає вплив на наслідки, а не на причину їхньої появи на вулицях, якою є, зокрема, невиконання власниками тварин своїх зобов'язань щодо поводження з домашніми улюбленцями. У такому підході є елемент корупції, оскільки збільшення видатків з місцевих бюджетів на регулювання чисельності безпритульних тварин не завжди призводить до зменшення їх кількості. Відсутній моніторинг та оцінка чисельності безпритульних тварин, їхня ідентифікація.

Фактично, відсутність реального механізму та законодавства, яке б конкретно визначало всіх тих, хто має обов'язки та відповідальність за безпритульних тварин, а також відсутність конкретно визначеної лімітованої суми в бюджетах, автоматично дискредитує метод біостерилізації чи інші біологічні методи та заохочує використання евтаназії, що, в свою чергу, не забезпечує досягнення одного з основних завдань - регулювання чисельності безпритульних тварин на вулицях.

Домашня тварина не повинна перебувати на вулиці, оскільки це суперечить її благополуччю. Тварина повинна жити вдома, а собака тим більше.

Собака - дуже соціальна тварина. Навіть стерилізація не вирішує повністю проблему агресії собак, оскільки вони все одно охороняють свою територію.

Перш за все, проблема безпритульних тварин у Мелітополі полягає у відсутності повного обліку тварин, що належать людям і підприємствам, недостатній стерилізації та недбалому ставленні власників до своїх тварин. Розробка необхідного законодавства у цій сфері, державний контроль, навчання та просвіта громадян, ідентифікація придбаних тварин, дотримання правил вихову собак, організація стерилізації тварин, організація притулків, гуманна евтаназія безпритульних тварин - все це необхідно робити вже сьогодні, щоб якнайшвидше вирішити проблему.

На щастя, завдяки волонтерам - добрим людям, переважно жінкам, які безкорисливо і щиро присвячують майже весь свій вільний час і вкладають всю свою душу в допомогу тваринам міста, тваринам притулку «Надія», щодня до притулку привозять тварин, волонтери приймають їх, розміщують на офіційній сторінці у Фейсбук оголошення про загублених і знайдених тварин, знаходять господарів за тавром або влаштовують тварину в нову родину. Це значний внесок у вирішення проблеми безпритульних тварин у місті.

Ми вважаємо, що вирішення проблеми безпритульності тварин у Мелітополі можливе, але, як показує практика, без достатнього фінансування, реального контролю і, перш за все, без системної роботи з боку місцевої влади, проблема не буде вирішена. За словами волонтерів, без підтримки влади громадським організаціям, волонтерам і звичайним людям абсолютно неможливо впоратися з цією проблемою. Проблема не вирішиться стерилізацією тварин, якщо після процедури їх продовжуватимуть залишати на вулиці.

Волонтери здебільшого вважають, що якщо притулок буде побудований, то проблема буде вирішена, якщо в ньому будуть працювати не тільки притулок, але й абсолютно правильні люди. Крім того, держава не може нести одноосібну відповідальність за вирішення проблеми. Проблема не вирішиться, якщо пересічні громадяни залишатимуться байдужими до неї. Адже, за статистикою, саме люди несуть відповідальність за 60% випадків безпритульності тварин.

Виконуючи нашу основну місію, яка полягає у зборі, зберіганні, узагальненні, поширенні та використанні зібраної інформації для визначення ставлення активної мелітопольської громади до проблеми безпритульних тварин з метою визначення шляхів регулювання їх чисельності, ми виявили, що впоратися з проблемою цілком можливо за допомогою спільної співпраці волонтерів громадських організацій, звичайних людей, влади та будівництва притулку.

Таким чином, вирішення проблеми безпритульних тварин - це ціла система, в якій все взаємопов'язано. Виділимо основні її елементи: чинна законодавча база, чіпування та реєстрація, стерилізація, прилаштування та виховання, будівництво притулку для тварин. Найголовніше - ставитися до всього з любов'ю та професіоналізмом. Законодавча база є важливим елементом у вирішенні проблеми безпритульних тварин. Гуманне ставлення до тварин слід заохочувати з раннього віку, подаючи дітям гарний приклад. Для досягнення ефективності важливо координувати дії всіх зацікавлених сторін, включаючи державні та муніципальні органи влади, ветеринарів, правоохоронні органи та громадські організації.

Результати дослідження показали, що гіпотези

- Причиною наявності значної кількості безпритульних тварин на вулицях Мелітополя є відсутність контролю за ними з боку власників та бездіяльність влади;

- громадські організації, волонтери та звичайні люди не можуть вирішити цю проблему без підтримки влади;

- стерилізація тварин не вирішить проблему, якщо після процедури вони знову опиняються на вулиці, це підтвердилося.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альона Музика. Як рятують тварин під час війни у Херсоні та Миколаєві. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/12/18/yak-ryatuyut-tvaryn-pid-chas-vijny-hersont-ta-mykolayevi/>
2. Акімов О. В. Науково-дослідна робота з аналізу та вибору методів регулювання чисельності бездоглядних тварин. 1998.
URL: www.prirodaperm.ru/download/city.doc.
3. Барановська А. Проблема захисту прав безпритульних тварин в Україні. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2012/problema-zahystu-prav-bezprytulnyh-tvaryn-v-ukrajini-2/>.
4. Бездомність в Києві. Методологія і практика вуличної роботи з бездомними тваринами. Ч.: Друк Арт, 2007. 44 с.
5. Війна закінчиться, а безпритульні тварини залишаться. Що роблять зоозахисники.
URL: <https://www.village.com.ua/village/city/animals/336159-yak-pratsyuyut-pritulki-cuua-tvarin>
6. Всесвітній доклад з культури 2000+: Культурне різноманіття: конфлікт та плюралізм. Париж: ЮНЕСКО. Х.: Магістр-Пресс, 2000. 416 с.
7. Всесвітня Хартія природи від 1 січня 1982 року.
URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_453/print1329863386597189.
8. Григорій Бондар. Адопція безпритульних тварин під час війни: ми поруч, щоб допомогти.
URL: <https://www.unian.ua/ekonomis/other/adopciya-bezpritulni-tvarin-pid-chas-viyni-mi-poruch-shchob-dopomagati-12332244.html>
9. Допомога найслабшим: як у воєнний час в Україні опікуються бездомними тваринами.
URL: <http://rubryka.com/articche/help-homeless-animats/>
10. Європейська конвенція про захист домашніх тварин від 13 лютого 1987 року.

URL: http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_a15.

11. Звідки притулки беруть гроші на існування?

URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/svoboda-v-detalyah/29273490.html>

12. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073. Х. Відомості Верховної Ради УРСР від 18.12.85 № 51. Ст. 1122.

13. Корисне джерело.

URL: <https://ukr.segodnya.ua/ukraine/pochemu-ukraina-lidiruet-po-kolichestvu-bezdomnyh-zhivotnyh-i-kak-eto-ispravit--1122692.html>

<https://www.radiosvoboda.org/a/1614712.html>

14. Коти й собаки без господаря. Як їм живеться в цивілізованих країнах?

URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2259165-koti-j-sobaki-bez-gospodara-ak-im-zivetsa-v-civilizovanih-krainah.html>

15. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341. III Відомості Верховної Ради. 29.06.01. № 25. Ст. 131.

16. Лефевр А. Соціальний простір.

URL: www.library.timacad.ru/sources/conf/aic/report34.html.

17. Локтєв О. Собача справа: чому Україна увійшла в десятку лідерів за кількістю бездомних тварин і що з цим робити. Сьогодні. 25.09. № 67. с. 4

18. Лукашевич М.П. Соціологія сім'ї: підручник. К.: Знання, 2013. 223с.

19. Матеріали конференцій і семінарів.

URL: www.library.timacad.ru/sources/conf/aic/report34.html.

20. М.В. Соха. Безпритульні в соціальній картині міста. Багатовимірні простори сучасних соціальних змін: збірник наукових праць. Львів, 2008. С. 380-383.

21. Міністерство екології та природних ресурсів України. Офіційний портал новин та консультацій з громадськістю.

URL: <https://menr.gov.ua/news/32973.html>

22. Наталя Мазур. Зоозахист під час війни: щоденний подвиг, який всі бачать. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/369930-zoozanist-bid-cas-vijni-sodennij-nodrig-akij-ne-vsi-bacat.html>

23. Ольга Комарова. Хто є «вищою інстанцією» у питанні безпритульних тварин?

URL: <https://monitor.cn.ua/ua/style/32365>.

24. Проблема безпритульних тварин. Крок до вирішення.

URL: <https://monitor.cn.ua/ua/style/32365>.

25. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України від 21 лютого 2006 № 3447 – IV. Відомості Верховної Ради. 07.07.06. № 27. Ст. 230.

26. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин: Закон України від 04.06.09 № 1445. Відомості Верховної Ради від 16.10.09 № 42. Ст. 1578.

27. Про міліцію: Закон України від 20.12.90 № 565. XII. Відомості Верховної Ради УРСР від 22.01.91 № 4. Ст. 20.

28. Собаки рятують нас від щурів. Час і гроші. Суспільство. 2011. №98. С. 15-18.

29. Танчин І. З. Соціологія. Навчальний посібник. К.: Знання, 2008. 351 с.

30. Тварин побільшало на 60%: зоозахисники розповіли як війна вплинула на притулки.

URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/02/7/252732/>

31. У Київграді визнали котів частиною екосистеми столиці.

URL: <https://hromadske.ua/posts/u-kyivradi-vyznaly-kotiv-chastynoiu-ekosystemy-stolytsi>

32. У Херсоні скасували плани знищити безпритульних собак.

URL: <https://menr.gov.ua/news/32973.html>

33. Фролов С.С. Основи соціології. Х.: «Юрист», 1997. 364 с.

34. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435. IV. Відомості Верховної Ради. 03.10.03. № 40. Ст. 356.

35. Чергове засідання робочої групи з розробки стратегії розвитку міста Мелітополя до 2030 року.

URL:[http://mlt.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=14461
&Itemid=456](http://mlt.gov.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=14461&Itemid=456)

36. Четтертон П. Чим викладена дорога в креативне місто.

URL: <http://epl.org.ua/announces/chomu-tvaryny-stayut-bezprytulnymy/>

37. Чому тварини стають безпритульними?

URL: <http://epl.org.ua/announces/chomu-tvaryny-stayut-bezprytulnymy/>

38. Як війна вплинула на життя тварин та зоозахист в Україні. URL:
<http://life.pravda.com.ua/columns/2023/02/24/253030/>

39. Як в різних країнах світу вирішують проблему безпритульних тварин.

URL: <http://www.tutkatamka.com.ua/nathnennya/zhittya/yak-v-riznix-kraïnah-svitu-virishuyut-problemu-bezpritulnix-tvarin-nimechchina-nas-osoblivo-zdivuvala/>

40. Як врятувати тварин під час війни? URL: <http://osvitoria.media//opinions/yak-ruatuvaty-tvaryn-pid-chas-vijny/>

Рецензія на дипломну роботу

Тема: *Проблеми виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин в урбанізованому середовищі (на прикладі міста Мелітополь)*

Студент: Павлюк Валентин Васильович

Науковий керівник: к. ф. н., доцент Глинська Л. Ф.

Дипломна робота присвячена актуальній та суспільно важливій темі — проблемам виживання та регулювання чисельності безпритульних тварин у міському середовищі, зокрема у місті Мелітополі. Автор обґрунтовано доводить соціальну значущість теми, зважаючи на сучасні виклики, пов'язані з урбанізацією, недосконалістю законодавства та гуманістичними підходами до захисту тварин.

У вступі чітко окреслено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотези, методи дослідження та наукову новизну. Робота має логічну структуру, містить глибокий теоретичний аналіз сучасних підходів до проблеми як у вітчизняному, так і в зарубіжному контексті. Застосовано комплекс методів соціологічного дослідження, зокрема анкетне опитування, результати якого доповнюють емпіричну базу.

Висновки є обґрунтованими, відповідають поставленим завданням, а практичне значення результатів вказує на потенціал для подальшого використання в освітніх, наукових та управлінських практиках.

До незначних зауважень можна віднести деяку стилістичну переважаність вступної частини та бажання деталізувати рекомендації щодо подолання проблем у висновках.

Загалом, дипломна робота виконана на високому рівні, демонструє аналітичне мислення, володіння сучасним соціологічним інструментарієм та здатність студента до самостійної наукової діяльності.

Рецензент: к. соц. н., доцент Стадник А. Г.



А.Г. Стадник